

DOLENJSKE NOVICE

INFORMATIVEN IN GOSPODARSKI MESEČNIK ZA DOLENJSKO

Časopis izhaja ob začetku vsakega meseca • Cena posamezni številki 1.75 • Naročnina 1/4 letno 5.—, 1/2 letno 10.—, celoletno 20.— din

Leto I.

Novo mesto, 28. novembra 1939

Štev. 1.

Dolenjci!

Danes je izšla prva številka novih „Dolenjskih Novic“. Brez dolgega govorjenja in oklevanja smo prijeli za delo in dali Dolenjski njen prepotrebni časopis. Ne bomo na dolgo in široko razpravljali, ali je časopis za Dolenjsko in Novo mesto potreben, ne bomo razpravljali, s kakim težkim delom in rizikom smo izdali prvo številko. Imamo dobro voljo izdajati „Dolenjske Novice“, v katerih bo prostora za reševanje javnih problemov in gospodarskih vprašanj. Že davno je izdajanje časopisa za Dolenjsko nujna potreba; to bo sprevidel vsakdo. Mi smo tej potrebi ustregli.

Dolenjci! Sedaj imate svoj časopis. Če bomo naši pri vas razumevanje, bomo utrli pot „Dolenjskim Novicam“, jih izpopolnili, v nasprotnem primeru pa bodo spet zaspale, kot so spale lepo vrsto let. Ne zahtevamo nikakih žrtev, prosimo le tiste, katerim smo časopis poslali, da ostanejo naši naročniki in da agitirajo za naš, oziroma za svoj list.

Ni pač drugače mogoče, kakor da smo določili našemu časopisu ceno, ki je sicer z ozirom na druge časopise visoka. Naši naročniki naj bodo trdno uverjeni, da ne iščemo nikakega dobička pri izdajanju „Dolenjskih Novic“, cena je pač zato tako visoka, da se krijejo tiskarski stroški. Naklada je majhna, to vpliva na ceno. Upamo pa, da bomo s časom povečali naklado, potem bomo lahko znižali naročnino. V načrtu imamo tudi, da bomo časopis izdajali tedensko.

Naš program ni političen. Bavili se bomo z gospodarskimi in propagandnimi vprašanji. Objavljali bomo med drugim društvene vesti, dopise naročnikov itd. Trgovcem in obrtnikom bo na razpolago tudi inseratni del za objave in reklamo njihovih podjetij. Pažnjo bomo posvečali tudi našemu dolenjskemu kmetu.

Tiste, ki bi radi dopisovali v „Dolenjske Novice“, prosimo, da oddajo svoje članke v tiskarno ali pa v trgovino s papirjem J. Kos na Trgu kralja Petra II. Istotam sprejemamo naročila za objave in inserate.

Naročnino bo pobiral v Novem mestu in okolici naš urednik g. Lilija Vekoslav, ki Vam izda potrdilo plačila. Naročnina se bo pobirala za pol leta vnaprej.

Prosim Dolenjce in Novomeščane, da ostanejo naši zvesti naročniki ter tako omogočijo izhajanje „Dolenjskih Novic“.

„DOLENJSKE NOVICE“

Novo mesto - letovišče

Za razvoj tujskega prometa ima naša metropola toliko prednosti, toliko pogojev, ali ... danes ne predstavlja Novo mesto z vsemi svojimi lepotami drugega kot navadno podeželsko mesto, v katerem se životari iz dneva v dan, pomalem trguje, politizira. Sem in tja se zaleti k nam kak tujec, pa gleda, da spet čimprej odide, ker ne najde pri

nas ničesar. Krasna lega mesta, okolica z gradovi, podnebje, Krka, vse kliče in vabi, toda mi ne znamo iz teh zakladov napraviti ničesar. Radi bi sicer, da bi prihitelo k nam nič koliko letoviščarjev; ali da bi tem kaj nudili, tega ne. Nihče od onih, ki so poklicani, da bi storili kaj za prospeh Novega mesta, se ne gane in če že hoče kakšen po-

sameznik kaj začeti, bo naenkrat stal pred takimi ovirami, da bo izgubil veselje do daljnjega dela. In tako stoji Novo mesto kot začaran grad in — čaka.

G. Viktor Pirnat, menda prvi, ki je začel pred leti sistematsko propagando, ni nikjer našel zaslombe. Pisal je v časopisju o Novem mestu, o Dolenjski, organiziral je avtobusne izlete po „dolini gradov“, nihče mu ni priskočil na pomoč: Dajmo, nadaljujmo započeto delo; žrtvujmo nekaj truda za naše mesto! Gosp. Pirnat je odšel in tako smo spet sami, brez želje, da bi dvignili naše mesto na višino, kamor zasluži.

Danes so se „Dolenjske Novice“ predstavile Novomeščanom, pa moramo — ne radi — kritizirati. Morda komu ne bo prav, ali gremo s stališča: hvaliti dobro, grajati slabo. Kaj bi zavijali? Sicer pa je vprašanje povzdige našega mesta vprašanje novomeške javnosti, torej ga lahko javno obravnavamo.

Kje je Tujskoprometno društvo in kaj dela? Koliko je prispevala mestna občina — včeraj ali predvčerajšnjim — je vseeno za povzdigo mesta? In posamezniki? In še dosti vprašanj bi lahko zastavili.

Novo mesto ni industrijsko mesto in tudi še ne bo tako kmalu. Pa kakor vsaka stvar stremi po napredku in in povzdigi, tako moramo tudi gledati, da povzdignemo naše mesto. Menda ga ne bomo pustili takega, kakršno je bilo pred 10, 50 leti. Zakaj ne bi izkoristili tega, kar nam je že narava sama dala? Zakaj se ne okoriščamo z našim mestom samim, z našo divno okolico, z našo Krko? Novo mesto ima vse pogoje za letovišče, od katerega bi zaslužili trgovci, restavratordi, obrtniki, vsi. Kaj čakamo?

Vprašanje povzdige Novega mesta je vprašanje nas vseh. Pa z govorjenjem niti z dolgovoznim pisarjenjem ne bomo storili ničesar. Treba je vendar enkrat že začeti z delom, dohiteti, kar je zamujenega. Treba je načrte in sistematskega dela. Kdo bo storil te korake?

Tujskoprometno društvo je predvsem poklicano, da se zanima za to vprašanje. Pa ne zadostuje, da ima samo svoje seje in občne zборе. Treba je kaj narediti, nekaj pokazati. Seveda pa je nujno potrebno, da podpre delovanje Tujskoprometnega društva vse meščan-

stvo, ga gmotno in moralno podpira. Le tako bo mogoče, da bo društvo z uspehom delovalo. In mestna občina naj bi društvo izdatno podprla. Tukaj ne gre za tisoč dinarjev letne podpore. Če Tujskoprometno društvo ugotovi, da je treba to ali ono napraviti, popraviti, tedaj bi morala občina izdatno prispevati. Z manjšimi zneski ni nič pomagano. Saj z javnimi napravami je ustrezno vsem meščanom, torej lahko občina prispeva. Društvo kot tako ni dolžno, da dela z denarjem, ki prihaja v blagajno od članarine. Pa kdo poreče: Lahko govoriti, naj občina financira javna dela, nihče pa ne reče, od kod naj jemlje sredstva za kritje takih izdatkov. Ne bomo tukaj polemizirali o občinski blagajni; rečemo samo, da bi mestna uprava morala imeti denar za taka dela in v proračunu vedno imeti postavko za regulacijo mesta. Res je, da občina sama v svoji režiji vrši javna dela, in vsakdo mora priznati, da se je v Novem mestu zadnje čase v tem oziru precej naredilo, ali stvar je v tem: Tujskoprometno društvo je, rekel bi, specializirano, da se zanima za dela, ki so v kras mestu. Člani se vsekakor zanimajo za procvit mesta, sicer ne bi stopili v to društvo. Pustimo torej tem ljudem inicijativo. Uprava mesta je bolj gospodarskega značaja, kot taka niti ne more posvečati tiste pažnje mestu v pogledu oplešavanja in propagande. Pač pa je to naloga in cilj Tujskoprometnega društva.

Trgovina, obrt in industrija pri nas

Naša metropola je po svojem značaju uradniško mesto; trgovina in obrt je razvita v glavnem le toliko, kolikor zahtevajo krajevne razmere. Le industrija proizvaja za zunanji trg. Le-ta je sicer skromna, upajmo pa, da se bo sčasoma dvignila. Vsaj želeži je tako, oziroma to že ni več zgolj želja, temveč je življenjski pogoj naše trgovine in obrti. Zakaj?

Nesorazmerno s porastom števila prebivalstva rastejo trgovine in obrtne delavnice. Ta porast trgovin in obrti ni izključna naša krajevna potreba, temveč je ambicija posameznikov po osamosvojitvi. Tu se pojavi nova čevljarska delavnica, tam krojačnica, brivski salon, gradbeno podjetje, trgovina. Le z veseljem bi morali pozdraviti taka nova podjetja in jim iti na roko. Ali z bojaznijo se vprašamo: Ali je ta porast v sorazmerju s porastom prebivalstva mesta? Ugotoviti je treba, da to razmerje ni pravilno, zakaj stanje prebivalstva se skoraj ne gane. Uradnik pride, drugi gre, tukaj ni torej računati s porastom — in kakor smo omenili, je Novo mesto predvsem uradniško mesto. In drugi se pa tudi ne naseljujejo pri

nas. Na prirodni prirastek prebivalstva pa tudi ni dosti računati.

Iz vsega sledi, da vsako novoustanovljeno podjetje dobi nekaj strank na račun drugih podjetij. Logično torej, da se vsem dohodki od njihovih podjetij znižajo, čemur sledi manjšanje blagostanja — enemu ali drugemu propast. Če pogledamo bolj površno, ne opazimo pri nas take posebne mizerije, ali v mnogih primerih bi bila potrebna pomoč. Res, da se ponekod še poznajo posledice gospodarske krize, ki je močno zavrla trgovino in posebno še obrt, ali važnejše je dejstvo, da je Novo mesto prenatrpano s trgovinami, obrtmi, hoteli in gostilnami in vsled te prenatrpanosti ni pravega prometa — ni blagostanja. Saj naše gospodarsko življenje gre svojo srednjo pot, ali tistega prometa, ki bi moral biti, pa še zdaleka ni. In kaže vse tako, da gre naše gospodarstvo navzdol, mesto da bi se dvigalo.

Poleg tega, da bi merodajni krogi gledali na to, da se k nam privablja letoviščarji, bi bila blagodejna rešitev za novomeški gospodarski živel uvedba kake močnejše industrije, kjer bi našli delo i domačini i tujci. Saj pogoji so dani: imamo elektriko, ugodne železniške zveze in ljudi, ki bi radi delali in ne zahtevali previsokih mezd. Treba je le podjetnosti ljudi, ki so finančno zmogni, da ustvarijo taka podjetja. Imamo v Novem mestu dosti „težkih“, ki bi lahko s svojim kapitalom ustvarili pri nas industrijo ter tako koristili sebi in drugim, pa se jim ne bi bilo treba bati, kedaj jim bo denar „zamrznil“.

Naša industrija

Keramična tovarna J. Klemenčič zaposluje 30 delovnih moči.

Industrija perila Ivan Medic zaposluje 80 delavk.

Predilnica Joško Povh zaposluje 25 delavcev.

Industrija čevljev A. Grile zaposluje 20 delovnih moči.

Opekarna „Dolop“ v Prečni zaposluje 30 delavcev.

Penca Josip predilnica za volno in bombaž in tovarna za izdelovanje vezalk za čevlje z lastno barvarno, apreturo za izdelovanje žimnate preje. Zaposluje ca. 50 delavcev. — Poleg teh dveh tovarn bo postavil v letu 1940 še tkalnico za blago.

„Jugokremen“, Ivan Kos, Bršlin zaposluje do 150 delavcev.

To so novomeška podjetja, ki predstavljajo našo industrijo. Zaposlujejo skupno 385 delovnih moči.

V prihodnji številki bomo priložili zunanjim naročnikom položnice, katerih naj se poslužijo za plačilo naročnine!

Ali ne bi bilo

pametneje ...

Človek si ne more misliti bolj idealnega prostora za telovadbo in sport, kot je naša Loka ob zeleni Krki. Zadosti je velika za vse vrste sporta, teren sam je raven in utrjen, za gledalce so terase izkopane, kopališče je pri roki, pitna voda tudi. Skratka: lepšega in primernejšega kraja za gojitev telovadbe in sporta si človek ne more želei.

Marsikje bi iz naše Loke napravili krasno telovadišče, pravi raj za mladino, ki si želi telesne vaje.

In mi? Kaj imamo Novomeščani od lepe livade ob Krki? Kaj ima mladina od tega, katera si želi telovadbe, zraka in vode?

1. Sokol, ki ima Loko v najemu, ima vsako leto svojo telovadno prireditve.

2. Občina ima na Loki kopališče (boljši izraz bi bil: razbita baraka, kjer se kopalci slačijo in oblačijo).

3. Na Loki se vrše živinski sejmi.

4. Sportni klub Elan ima na Loki svoje sportne prireditve.

Tako je Loka povsem racionalno izrabljena. Danes telovadi na Loki mladina, jutri ne bo mogla, ker bo živinski sejem in na ta dan imajo prvenstveno pravico prašički, krave in konji, pač pa bo pojutrišnjem spet prostora na Loki za telovadce, kopalce, igralce tenisa, nogometaše. Seveda za živino smrdi, nagajajo ti brenclji, muhe se izprehajajo iz kupčkov na tleh na kopalce, telovadce.

Rekli bi tako nekako zaokroženo: Loka je popolnoma zasedena. Danes ljudje, jutri živina, pojutrišnjem spet ljudje. — Tako se naša metropola proslavlja s svojo — racionalnostjo.

Ni važno, da je Loka leglo muh in bacilov, ki se v živinskih odpadkih dobro počutijo in razvijajo. Ni važno, če kdo od kopalcev ali telovadcev požira te bacile. Če zboli, naj gre v bolnico. Tudi protituberkulozni dispanzer imamo. Naj se zateče tja, če bo na Loki pridobil kal tuberkuloze.

No, o sejmih na Loki se je že dosti govorilo. Do danes je ostalo tako, kakor smo napisali. In ostalo bo najbrže še nekaj časa tako. Torej škoda besedi. Rečemo samo še eno: Naj nobeden Novomeščan ne pripoveduje tujcem o tej zadevi: kopalci — živina — telovadci — živina — kopalci itd., da ne bomo veljali pred svetom za pastirje. Počakajmo in potrpiamo toliko časa, dokler ne bodo prišli merodajni krogi do spoznanja, da je nujno potrebno umakniti živinske sejme kam drugam.

Prav za prav nismo hoteli govoriti o higijenskih razmerah na Loki, za to so poklicani drugi. Le mimogrede smo skočili s tira. Naš članek naj bi bil bolj gospodarskega značaja.

Dejstvo je, da je Loka idealen kraj za kopanje, telovadbo in sport. Loka je šlager, iz katerega bi lahko kovala občina in meščani lepe dohodke, društva pa bi imela svoja idealna letna telovadišča in obenem dobiček.

O kopališču bomo drugič govorili. Za enkrat bi razpravljali o Loki samo kot telovadišču, odnosno sportnem prostoru.

Podzveza fantovskih odsekov Novo mesto je vzela v najem od mestne občine parcelo ob Štemburjevi cesti za dobo 99 let. Tu so neravni svet splinirali, napravili terase za gledalce, napeljali vodovod in elektriko. Njihov stadion še ni gotov, kolikor pa je dela opravljenega, je znak velike požrtvovalnosti in truda, za kar zaslužijo vse priznanje.

Sokol ima na Loki pri svojih letnih nastopih velike stroške s postavljanjem drogov za napeljavo elektrike, za postavljanje tribun itd.

Razvidno je, da ima eno kot drugo društvo veliko stroškov in dela za svoje prireditve, pa si zastavimo vprašanje: Ali se ni mogoče izogniti tem velikim in nepotrebnim stroškom? Ali ne bi bilo umestno, da bi sedli voditelji Sokola in voditelji Podzveze fantovskih odsekov skupno k zeleni mizi in razpravljali, kaj je boljše: gledati eden drugega sovražno ali v obojestransko korist napraviti si skupno telovadišče na Loki?

Morda se bo zdel komu ta predlog smešen, češ, kako bi šla napredna in klerikalna društva skupno na delo. Takemu človeku v odgovor: Le nikar preveč sovraštva in zavisti med seboj! Načela enega kot drugega društva so dobra. Člani obeh društev se vzgajajo v narodnem duhu, telovadba, katero goje, pa menda tudi ni strankarska. Sovraštvo posameznikov pa bi se lahko umaknilo splošni koristi.

Loka je edino primeren prostor za telovadbo in sport, o tem ni dvomiti. Občina bi vsekakor lahko dala omenjenima društvoma Loko na razpolago, da si tu uredijo telovadišče, zgrade tribune itd. Če bi pristopil k temu skupnemu delu še sportni klub Elan, ki bi tudi odrinil svoj obolus, da se Loka uredi, in občina s primerno podporo, bi se Loka spremenila v krasno telovadišče, kakršnega Slovenija nima.

Za tiste tisočake, ki jih je izdala Podzveza fantovskih odsekov za najemnino zemljišča, za planiranje sveta, za napeljavo vodovoda in elektrike, za lesene tribune, ki jih je treba spet poridati itd.,

za tiste tisočake, ki jih izda Sokol za pospravljanje Loke, za postavljanje tribun, za napeljavo elektrike itd.,

za tiste tisočake, ki bi jih prispevala mestna občina in sportni klub Elan, bi se ustvaril telovadni prostor na Loki z zidanimi tribunami, garderobami in paviljoni, ki bi vsem koristili.

Pa bi bila Loka prostor, ki bi s pridom služil vsem in vsakomur ter v okras mestu. Menda ne bi bila posebna težava, da bi se društva domenila, kdaj bi imeli pravico eden ali drugi uporabljati ta prostor.

Le nikar preveč mrznje tam, kjer se škoduje skupnosti. Danes bi bilo naj-

brže težko popraviti, kar je zavoženega, toda ta načrt o skupnem delu ureditve Loke naj bo opomin za drugič, saj bo še prišla kakšna naloga, ki bi jo bilo umestno skupno reševati. Pri javnih delih, ki so splošnosti v korist, naj se strankarska mrznja umakne.

DOLENJSKI KMETOVALEC

Kmetska zadruga „Gospodarska sloga“

Kakor vse druge, tako tlačijo tudi našega dolenjskega kmeta brige in težave in to tembolj, ker dolenjska dežela ni bogvekaj bogata in rodovitna. Naš kmetovalec živi iz rok v usta in tisto malo, kar lahko proda, mora prodati po najnižji ceni. Tako životari in se ne more opomoči toliko, da bi si uredil dostojno svoje gospodarstvo. Kaj šele, če ga doleti nesreča: toča, ogenj ali bolezen pri živini! Tako nesrečo bo občutil leta in leta.

Ob raznih prilikah se je in se še bo obetal kmetu pomoč. Že desetletja mora naš kmet poslušati ob volitvah vedno eno in isto povest od volilnih kandidatov: „Kmetu je treba pomagati, kmetu bomo pomagali!“ Ko so volitve pri kraju, je kmet pozabljen in prepuščen sam sebi. Le redko, redko, da dobi kakšno drobtinico.

Menda je naš dolenjski kmet le uvidel, da je zastoj čakati na večne obljube in prišel do spoznanja: Pomagaj si sam!

Težko je svetovati kmetu, kako si izboljšati svoj položaj. Saj vemo, da dela od zore do mraka, od rane pomladi do pozne zime in še pozimi. Njegovo delo in njegov pridelek pa ni nikdar plačan kakor bi moral biti.

Poročati pa moramo zadovoljivo novico, ki bo gotovo zanimala našega kmeta. V Novem mestu se snuje zadruga „Gospodarska sloga“, s katero bo našemu kmetu precej pomagano. Kakor smo izvedeli, bo pomagala „Gospodarska sloga“ kmetu na ta način, da bo kupovala od njega pridelke in ga prodajala naprej brez posredovanja prekupčevalcev. Tako bo mogoče, da

bodo kmetski pridelki prišli na tržišče iz prve roke, ne pa preko prekupčevalcev, kateri hočejo za svoje posredovanje svoj gotov dobiček. S tem bo kmet svoje pridelke lahko dražje prodal. „Gospodarska sloga“ ne bo morda kakšno trgovsko podjetje s ciljem, da dela z dobičkom. Ne, njen namen bo izključno ta, da pomaga kmetu pri prodaji njegovih pridelkov, da išče ugoden trg ter da bo svojim članom - kmetom dobavljala razno blago naravnost iz skladišč. Jasno torej, da bo kmet pri tej zadrugi tudi ceneje kupoval blago.

Kolikor vemo, pripravljajo „Gospodarsko sloga“ dobri gospodarji in bo imela svoje zaupnike v vsaki večji vasi, torej bo to zadruga, ki bo res v kmetskih rokah in bo ščitila dolenjskega kmeta.

Želimo, da bi bila „Gospodarska sloga“ čim prej osnovana, da bo kolikor toliko pomagano našemu dolenjskemu kmetu. „Dolenjske Novice“ bodo zadrugi radevolje na razpolago in v našem časopisu bo vedno prostora za objave in sporočila te kmetske zadruge.

Priporočamo dolenjskemu kmetu, da se zanima za to zadrugo, saj bo imel od nje le ugodnosti. Razumljivo je, če bo zadruga v kmetskih rokah, da bo res gledala za kmetski dobrobit. Naj naš kmet ne prezre našega nasveta: Pomagaj si sam!

V Črnomlju že obstoja „Gospodarska sloga“ in kakor smo poučeni iz zanesljivega vira, je ta zadruga pravi blagoslov za belokranjskega kmeta.

O pripravljalnih delih za osnovanje te zadruge se bomo zanimali in še poročali.

Martinova nedelja

Že precej dni je sicer preteklo od Martinovega, vendar pa ne smemo prezreti tega, rekli bi, narodnega praznika za dolenjskega kmeta. Saj na ta dan naš kmet pozabi na vsakodnevne skrbi in delo, gre v zidanico da „krsti“ mošt, ki se s tem „krstom“ spremeni v rujno vino. In kakor zahteva star dolenjski običaj, da se vsako važno opravilo zalije z vinom, tako se seveda spodobi, da se „krst“ novega vina proslavi.

Gospodar pridno naliva kozarce svojim gostom v zidanici, kaj ne bi, saj je vesel; danes uživa sad svojega dela. Letina je dobro obrodira, vino je dobro in močno. Pa ga dajmo! Počasi leze vino v glavo, vsi postanejo veseli in zgovorni. Pa tudi zapoje.

Na Martinovo so dolenjske gorice oživele, naš kmet je praznoval. Kdo bi mu zameril, če je pogledal globoko v kozarec in če je zvečer domov grede veselo prepeval in ukal. Naj se veseli svojega pridelka!

Novo mesto v davnini ...

Da ne bi padla preteklost naših prednikov v pozabo in ker je zgodovina starega Novega mesta zelo pestra in zanimiva, bomo pod gornjim naslovom objavljali v glavnih obrisih zgodovino Novega mesta in življenje naših prednikov, v kolikor bomo lahko zasledovali zgodovinske vire. Upamo, da bomo našim čitateljem s tem ustregli, saj bodo gotovo z zanimanjem zasledovali, kako se je iz naselja ob Krki razvijalo naše mesto.

7. aprila 1365, torej pred 574 leti je avstrijski vojvoda Rudolf IV. podelil prebivalcem, ki so bili naseljeni na polotoku, ki ga tvori Krka, mestne pravice in s tem se prav za prav pričel zgodovina našega mesta.

In kaj je bilo pred tem časom? Točnih zgodovinskih podatkov ni, pripovedka pa pripoveduje o velikem mestu, ki se je raztezalo tja do Hmeljnika. No, tako velemesto tudi v najstarejši dobi najbrže ni bilo staro Novo mesto, pač pa je moralo biti močno in važno naselje, če mu je dal Rudolf IV. mestne pravice.

Nima pomena naslanjati se na zgodovinske pripovedke, ki so pač dvomljive. Šele po ustanovitvi mesta l. 1365 postajajo zgodovinski viri zanesljivejši in kolikor toliko točni. In iz teh podatkov si bomo skušali ustvariti sliko starega mesta, ki so ga imenovali „Nova-meisto“, „Newstetlein“, „Newstatil“ (Trubar l. 1563), „Rudolfswert“. Kakor je torej videti, je imelo staro mesto dosti imen.

To novoustanovljeno mesto je dobilo svoj grb, ki predstavlja Rudolfa IV., sedečega na rdeči žametasti blazini. Na desni strani so tri sonca, na levi trije lunini krajci. V levi roki drži državno jabolko, v desni razvito avstrijsko zastavo, ki je pritriena na meč. Na glavi ima vojvodsko krono. Mestni grb opazite nad srednjim obokom na magistratu.

Z ustanovitvijo je dobilo mesto seveda tudi mestne pravice. Dobilo je načelnika, mestnega sodnika, kateri je razsojal prepire in spore med meščani in tudi sicer imel veliko oblast. Vsakdo, kdor se je naselil v mestu, je bil 7 let davka prost. Meščani so smeli sekati les iz vojvodskih gozdov v okolici mesta. Da se poživi trgovina v mestu, je Rudolf IV. določil, da je vsak trgovec, ki je prišel v mesto prodajati svoje blago, bil 8 dni pred sejmom in 8 dni po njem varen pred vsakršno tožbo in pred kakim nadlegovanjem od strani mestnega starešinstva. Trgovci, ki so prihajali z Ogrskega po kupčijah v Novo mesto, so ga smeli zapustiti šele, ko so jim meščani dovolili odhod. Kdor bi bil kršil te mestne pravice, je zapadel kazni 100 funtov zlata, od katerih bi prejela polovico mestna blagajna, polovico pa vojvoda. Meščani so bili oproščeni tudi vseh naklad, carin in

drugih takratnih davščin. S takimi ugodnimi pravicami je bila mestecu dana možnost, da se razvija, kolikor je bilo v tistih davnih časih možno.

Ni se pa razvilo nikdar do posebnega blagostanja. Meščani so bili po večini ubožni rokodelci in mali trgovci. Imeli so slabe, lesene bajte in zato ni čudno, da je požar večkrat uničil vse mesto. Na „Velikem trgu“ je bilo nekaj zidanih hiš, hiše v ulicah pa so bile iz lesa. Pa tudi „Veliki trg“ (današnji Trg kralja Petra II.) najbrže ni imel kaj prida lica. Zgodovinar omenja, da je še l. 1820. karalo okrožno glavarstvo mestno gosposko: „Neprijetni in gnus vzbujajoči pogled po trgu bode vsacega v oči. Okrožnemu mestu se pač ne spodobi, da je toliko luž in gnojnic iz hiš na Velikem trgu speljanih kar na cesto, kjer teče in se pari ob njenih straneh gosta rjava juha, ki širi neznošen smrad ter škodi dobremu imenu mesta.“ Pa še preje iz l. 1789. je poročilo, da je bila cesta od Velikega trga do ljubljanskih vrat (današnja Ljubljanska cesta) tako slaba, da mora voznik govoriti o sreči, če ne prevrne. Isto poročilo pravi, da je mesto vse „kljukasto“ in da raste trava na trgu.

Iz teh poročil si lahko ustvarimo sliko, da je bilo staro Novo mesto podobno vasi, in da so naši prednamci preživljali tudi čase, v katerih baš ni bilo blagostanja. (Dalje prihodnjič)

Prihodnja številka „Dolenjskih Novic“ bo izšla v decembru pred božičnimi prazniki.

KERAMIKA

tovarna peči, štedilnikov, kamenine in šamotnih izdelkov
J. Klemenčič, d. z o. z., Novo mesto

se priporoča za naročila peči in štedilnikov. Vedno v zalogi emaj. ploščice za obložitev sten in keramični tlak. Prevzame vsa v pečarsko in keramično stroko spadajoča dela in popravila

C E N E Z M E R N E !

Alojz Midofer, Novo mesto
krojaško podjetje

se priporoča svojim cenj. strankam, katere bo tudi v bodoče zadovoljevalo s strokovno izdelavo oblek in solidnimi cenami

Bogata zaloga najboljšega inozemskega in domačega blaga NIZKE CENE!

B E L E Ž K E

Vojaški grobovi na mestnem pokopališču so na praznik Vseh svetih pokazali, koliko čutimo do onih, ki so žrtvovali svoje življenje v svetovni vojni. Grobovi so bili pač očiščeni trave, kolikor so naši mladi šolarji večji temu delu. Tudi lučke so gorele. Sicer pa je bil pogled na vojaške grobove na ta praznik žalostna slika nas, koliko čutimo do trpinov, ki so v vojni furiji dotrpeli. V Prečni so znali ceniti padle vojake, v Trebnjem tudi in še marsikje, pa so jim postavili spomenike, le Novomeščani ne čutimo te potrebe, da bi se oddolžili borcem za domovino. Baje je svojčas že bil sestavljen odbor za postavitev spomenika padlim vojakom in da je bilo nabranega nekaj denarja v to svrhu. Mi nismo točno informirani, koliko je na tem resnice, če pa je tak odbor obstojal, bi bilo primerno, da bi izvršili svojo nalogo do konca.

Iz legije koroških borcev. Krajevna organizacija legije koroških borcev v Novem mestu sporoča vsem svojim članom, pa tudi še nevčlanjenim borcem z Dolenjske, da so vsa pripravljala dela radi podelitve spominske kolajne v teku in da bodo člani, ki so že organizirani, v kratkem dobili vse potrebne podatke in obrazec za prošnjo v svrhu podelitve spominske kolajne. Obrazcu bodo priložena vsa potrebna pojasnila. Vse še neorganizirane koroške borce pa opozarjamo, da bomo dajali navodila in posredovali izključno le za organizirane člane. Kdor se želi še včlaniti, naj to stori najkasneje do 15. decembra. Za uspešnost prijav po tem terminu legija ne prevzame nobenega jamstva.

Nova cesta skozi mesto. Da bi poročali, kako bo tekla nova cesta skozi naše mesto, smo naprosili za podatke sekcijo za trasiranje nove ceste v Novem mestu. Ta urad nas je napotil, naj se obrnemo na bansko upravo, da dovoli objavo tega načrta. Do danes dovoljenja še nismo prejeli, upamo pa, da bomo v prihodnji številki lahko že obrazložili načrt o novi cesti.

Velik razmah v radiofoniji ...

Novo mesto ima
preko 200
naročnikov znamke

PHILIPS RADIO

Samoprodaja

MATIJA VAHTER, NOVO MESTO

ure, zlatnina, optika, kolesa, pisalni stroji

Izdaja konzorcij „Dolenjskih Novic“
Urednik: Liliya Vekoslav, Novo mesto
Tisk Jugoslovanske tiskarne, podruž. Novo mesto
(Jože Gajeta)